פרשיות באגרות הראי"ה

הצהרת בלפור

סיון תרע"ז – אדר תרע"ח (1917–1918)

6 אגרות

הסיפור, האגרות לפי הסדר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

הסיפור בקצרה

בימי מלחמת העולם הראשונה שהה הרב קוק בלונדון, ודרש בבית הכנסת "מחזיקי הדת" (כרך ג', אגרת תתלב; ראו בפרשת קהילת "מחזיקי הדת" בלונדון). באותן שנים פעלו בלונדון ראשי התנועה הציונית, ובראשם ד"ר חיים ויצמן, כדי לקבל מממשלת בריטניה הכרה בזכות העם היהודי על ארץ ישראל. ביי"ז בחשוון תרע"ח (2 בנובמבר 1917) חתם שר החוץ הבריטי, הלורד ארתור ג'יימס בלפור, על מכתב אל הלורד ליונל וולטר רוטשילד, ובו הודיע שממשלת בריטניה תתמוך בהקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל.

האגרות שבפרשה מראות את הרב קוק משני צדי ההצהרה. כחמישה חודשים לפניה, כשכמה מראשי הקהילה היהודית באנגליה הודיעו ברבים שאין לישראל שם לאומי, יצא נגדם הרב קוק בגילוי דעת בשם ועד הרבנים (כרך ג', אגרת תתלב). אחרי ההצהרה הוא כותב ברכה ללורד רוטשילד (כרך ג', אגרת תתנא), משתף את בנו, הרצי"ה, בהתרגשותו (כרך ג', אגרת תתנב; כרך ג', אגרת תתנו; כרך ג', אגרת תתנג), ומוחה על ראשי אגודת ישראל שיצאו נגדה (כרך ג', אגרת תתעה).

האגרות לפי הסדר

כרך ג', אגרת תתלב: 1. לבנו, הרצי"ה: כמה מראשי הקהל, "הרחוקים", הודיעו באופן רשמי שאין לישראל שם לאומי. הרב קוק ערך מחאה בשם ועד הרבנים, ודרש בעניין לפני קהל גדול בבית הכנסת "מחזיקי הדת". לאגרת מצורף גילוי הדעת ביידיש, שנקרא בבתי הכנסת: אין לחלק את היהדות ללאומיות ולדתיות, ואת הארץ תובעים "בלא פשרות בלא חניפות".

"בטח שמעת את דבר הנבלה שעשו פה אחדים מראשי הקהל, הרחוקים, שהודיעו בדרך רשמי להכחיד את השם האומי של ישראל"

> כעבור כחמישה חודשים, ביי"ז בחשוון תרע"ח, נחתמה הצהרת בלפור, ונמסרה לידי הלורד ליונל וולטר רוטשילד.

כרך ג', אגרת תתנא: 2. ללורד ליונל וולטר רוטשילד: ברכה על "הסכמתה העדינה של ממשלת בריטניה" להשיב לישראל את ארצו, ועל שזכה להיות "הציר המבשר את הבשורה הטובה הזאת". לבריטניה נפל הגורל "להיות הראשונה בעבודת הקודש הזאת של בנין גוי קדוש על אדמת הקודש".

"על הגשמת תקותנו הלאומית, להשיב לנו את ארץ אבותינו"

כרך ג', אגרת תתנב: 3. לבנו הרצי"ה: הודעת הממלכה "להקים ניר ישראל על אדמתו" עוררה רבבות. הרב קוק רואה חסד ה' בכך שדווקא הוא הובא ללונדון, "מקום הריכוז לראשית הצעדים", ומזרז את בנו הרצי"ה להתכונן "לקראת הגדולות".

"שהביאני למדינה זו, מקום הריכוז לראשית הצעדים אשר לאור הישע"

כרך ג', אגרת תתנו: 4. לבנו הרצי"ה: אף שעברו שבועות, הרושם לא נמחק. ההצהרה היא "טבעת הגונה בחוליתה של השלשלת הגדולה של מאורעות העולם הנפלאות". באותה שעה אין לו ידיעות מבני המשפחה שנשארו בארץ.

"כל הרשמים הנשגבים הללו לא נמחקו ולא נתטשטשו מגלי הזמן"

כרך ג', אגרת תתנג: 5. לבנו הרצי"ה: ככל שהמצב החדש נעשה "יותר טבעי ויותר מורגל", ההבנה של גודל המאורע רק מתבהרת.

"החשבון הצלול מראה לנו יותר את הודו והדרו"

> ראשי אגודת ישראל יצאו נגד ההצהרה. ההיסטוריון הרב זאב יעבץ פנה אל הרב קוק ושאל אם אפשר להשפיע עליהם.

כרך ג', אגרת תתעה: 6. לרב זאב יעבץ: ראשי אגודת ישראל באים "להחשיך מילין נגד חזון הפלאות". הרב קוק מוכן לכתוב להם בדברי שלום, אף שהוא מסופק אם יועיל, ומציע לייסד אגודות "דגל ירושלים", שיהיו ביחס של אחווה לציונות בלי להיות ענף שלה.

"להחשיך מילין נגד חזון הפלאות אשר עינינו רואות על דבר צמיחת קרן הישועה"

מה קרה אחר כך

גם אחרי שחזר לארץ ישראל והיה לרבה של ירושלים (ראו בפרשת ההזמנה לרבנות ירושלים (תרע"ח-תרע"ט)) חזר הרב קוק להצהרה. בשנת תר"פ כתב שיסודה "הוא טבוע בעיקרו על המבט" של טובי אומות העולם, שהם "מביטים על קשורנו לארץ-ישראל בצדק כעל דבר מקודש בקדושת-שמים", מתוך התנ"ך (כרך ד', אגרת תתקפ). בשנת תרפ"א כתב שתנועת "דגל ירושלים" (ראו בפרשת "דגל ירושלים") הורמה "באותו הפרק של מתן הדקלרציה על ידי הממשלה הבריטית" (כרך ד', אגרת אעב). ובשנת תרפ"ג ראה בה חוליה בשרשרת שהתחילה ברבי מנשה בן ישראל, שבזכותו שבו היהודים לאנגליה, והגיעה עד "ההצהרה הבריטית בדבר ביתנו הלאומי, שבודאי מאת ד' היתה זאת" (כרך ד', אגרת אקסב).

מה מלמדת הפרשה

יד ה' במאורעות. הרב קוק רואה בהצהרה "מפלאות תמים דעים" (כרך ג', אגרת תתנב), ואת "יד ד' הטובה על עמו ונחלתו" (כרך ג', אגרת תתנו).

שלמות היהדות. אין להפריד בין הלאומיות לדת: "רק יהדות שלמה אנחנו יודעים!" (כרך ג', אגרת תתלב).

הכנה רוחנית לגדולות. לבנו הרצי"ה כתב: "התחזק והתאמץ והתכונן באיזור חיל, בטוהר לב ובגבורת נפש, לקראת הגדולות" (כרך ג', אגרת תתנב).

לפתוח בשלום גם מול המתנגדים. אף שהוא מסופק אם המכתב יועיל: "בכ"ז אנחנו צריכים לעשות את שלנו ולפתח בשלו" (כרך ג', אגרת תתעה).

הרב שלמה אבינר על הפרשה

לפי הרצי"ה, "סיבוב הסיבות" הביא את הרב קוק לשווייץ ואחר כך ללונדון, ושם הוא "ניהל מלחמה קשה נגד היהודים המתבוללים שרצו אז לעכב את הצהרת-בלפור" (כרך ג', אגרת תתלב). לורד אחד בפרלמנט השיב לטענותיהם: "אנחנו מסכימים שהוא יותר מומחה בדת!". הרצי"ה מספר גם על הכנס שארגנו עסקני אגודת ישראל בווינה נגד ההצהרה, שבו קם הגאון ר' יוסף ענגל והכריז: "היד החותמת תיקצץ!". ובסוף הוא מביא את האגרת לרב יעבץ (כרך ג', אגרת תתעה). (מקור: הצהרת בלפור (אבינרפדיה))

הרב אבינר מביא את דברי הרב קוק אחרי הצהרת בלפור: הוא אינו בא להודות לבריטניה, שהרי לא נתנה לנו דבר שלה - הארץ היא שלנו - אלא לברך אותה, משום שמי שמסייע לעם ישראל זוכה לברכה. ובכרוז שפרסם בשנת תר"ץ כתב שלא הצהרה של מעצמה נתנה לנו את הארץ, אלא ה' לבדו, ושממשלה שנפל בגורלה להגן על העם ובוגדת בתפקידה - כוחה כאין מול רצון ה'. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"המכתב מלונדון נגד המתנגדים להצהרה" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: מכתבו של הרב קוק מלונדון בשנת תרע"ז נגד יהודים חשובים שפעלו נגד הצהרת בלפור. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"לברך מלמעלה - לא להודות מלמטה" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: עם ישראל שב לארצו כ"גור אריה יהודה" ולא כפליטים המבקשים מקלט; לכן היחס לאומות המסייעות אינו הודאה מתוך נחיתות אלא ברכה מלמעלה, כפי שנהג הרב קוק בלונדון אחרי הצהרת בלפור. ועוד: קיבוץ הגלויות הוא אתחלתא דגאולה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

נוסח האגרות – עם ביאור

6 האגרות שבפרשה, לפי הסדר, כל אחת עם התמצית שלה. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות:
בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתלב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ג סיון תרע"ז - לונדון **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה; ומצורפת הודעה ביידיש

הכספים מתחלקים בכלליות, אבל הרב קוק ישתדל שיוקצב סכום ל'שערי תורה'. ביום כ' בסיון קבעו יום תשובה ותענית, והוא עשה רושם גדול. כמה מראשי הקהל הרחוקים הודיעו באופן רשמי על הכחדת 'השם האומי' של ישראל, והרב קוק ערך מחאה בשם ועד הרבנים. ההודעה: אין לחלק את השלמות היהודית ל'לאומיות' ו'דתיות'; 'אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד'. דורשים את הכול - את הארץ, הזכויות והכבוד - 'בלי פשרות ובלי חנופות'. הפיצול הוא 'בגידה' לא רק ביהודים אלא באנושות.

עיקרי הדברים

- יום תשובה ותענית.
- מחאה נגד מכחישי הלאומיות.
- שלמות - לא לאומיות ודתיות בנפרד.
- תביעה שלמה לארץ.

נוסח האגרת עם ביאור

בעה"י[1], כ"ג סיון עזר"ת[2]. [כ"ג בסיוון תרע"ז (1917). הרב קוק ישב אז בלונדון]

בני מחמדי [בנו, הרצי"ה, שנשאר בימי המלחמה בשווייץ] שליט"א[3], ישמחך ד' בכל טוב, כי שמחתנו והשיבות את נפשנו הכמהה בהדעפעשים השנים [בשני המברקים] אשר הריצות לנו. והננו מקוים לאור דבריך היקרים. והנה ע"ד[4] שע"ת[5] [ככל הנראה מוסד "שערי תורה" ביפו] לעשות בפרטיות בעדם קשה מאד, כי הקיבוץ הולך בכללות לטובת אה"ק[6] וישולח להועד ושמה יחלקו לפ"ע[7] לכל יחיד ולמוסדים. ומ"מ[8] אקוה להשתדל בל"נ[9] שירשמו סכום קצוב בשלוחם לטובת שע"ת ביחוד. ואחשוב שיקבלו את דברי בעה"י.

פה קבענו יום כ' חדש זה [כ' בסיון, יום תענית מימי גזירות ת"ח ות"ט] העבר ליום התעוררות לתשובה ותו"צ[10], וגם תענית לבריאים, ובעה"י[11] עשה הענין רושם גדול לטובה ברוחניות ובחמריות. בטח שמעת את דבר הנבלה שעשו פה אחדים מראשי הקהל, [ראשי "הוועד המשותף" של יהודי בריטניה פרסמו בעיתון "טיימס" הודעה נגד הציונות, שלפיה היהודים הם עדה דתית בלבד ולא אומה] הרחוקים, שהודיעו בדרך רשמי להכחיד את השם האומי של ישראל. וההתעוררות רבתה ע"י[12] זה, ומצדי ערכתי מחאה נגדם בשם ועד הרבנים שנתועדו אצלנו וב"ה[13] גם זה עשה רושם הגון בכמה ספירות. ובפנות היום כ' דנא דרשתי מענין זה לפני קהל גדול שנאספו בבית הכנסת מחזיקי הדת, [קהילת "מחזיקי הדת" בלונדון, שהרב קוק כיהן כרבה] והתחזק הרושם לטובה בעה"י. וכל זה הוא ממפלאות תמים דעים לבצר רוח ד' על עמו, לכוננו לאור ישע ופדות, אשר יופיע בחסדו בקרוב מתוך כל המאפליות. נתחזק ונתאמץ לקבל שפעת אור קודש גבורת ישע ימין ד' רוממה, בנעימת עדניה והוד רעם גבורתה המעודד ומחיה.

והנני בזה אביך מצפה אשרך מיחל לתשועת אל חי העולמים ב"ב[14] בקרוב,

אברהם יצחק ה"ק

ערקלערונג וועגען דעם נאציאנאלען פערראטה ["הצהרה בדבר הבגידה הלאומית" (יידיש); תרגומה העברי מובא בהמשך]

פון הרב קוק בשם ועד הרבנים מיר פראטעסטירען גאנץ עפענטליך געגען אלע אידישע נשמה-שנייִדערס, געגען אלע וועלכע ווילען דאס וונדערליכע גאנצקייט פון אידען און אידענטום אויף שטיקלעך צושפאלטען. נאר פון גאנצע אידישקייט ווייסען מיר! איין ביטערער שפאס איז דער גאנצער ויכוח, אויב אונזער נאציאנאלער אדער רעליגיעזער פערמעגען בעשטעטיגט אונזער אינהאלט. די גאנצהייט פון "אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" [מתפילת מנחה של שבת, על פי דברי הימים א יז, כא] וועט זיך נימאלם שפאלטען אדער טיילען. מיט דעם הייליגען קראפט פון די אידישע גאנצהייט, פראטעסטירען מיר געגען אלע פערריעטער, מוסרים און פוסט-שפרעכער פון אלע מינים. מיט דעם הייליגען קראפט פון די גאנצהייט פון אונזער גאנצער אומה מיט איהר גוף און מיט איהר נשמה, פאדערען מיר אונזערע גאנצע פאדערונגען פון אלע אונזערע בריידערליכע מיטגלידער און פון דער גאנצער ציווילִיזירטע מענשהייט.

אונזער גזילה פאדערען מיר אינגאנצען... די הימעלשרייענדע עולה מוז געענדליך פערריכט ווערען... אונזער הייליגע טהייערע, וונדער-פראכטפולע לאנד, אונזער שטאלץ, אויך אונזער מענשען-רעכט און מענשען-ווירדע, ביר-גערליכע און נאציאנאלע רעכטע אין אלע לענדער מוז צוריקגעשאפט ווערען געענדליך - אנע פשרות - אנע חניפות... אינגאנצען גאנץ!... עס איז די צייט געקומען, דאס אלע וואס האבען צושטערט, אדער וואס זייערע עלטערען האבען אנטייל גענומען אין די צושטערונג פון אונזער פאלק און פון אונזער לאנד וועלען מוזען זיך אומקעהרען צוריק פון זייער שרעקליכען וועג, און אלס א פעריכטונג פון זייער גענואלדיגען פעהלער, וועלען זיי מוזען מיט אלע קרעפטען אלע בעקוועמליכקייט אונז געבען אויפצובויען צוריק דעם צושטערטען יעקבן און עס אויפצוריכטען מיט די פולע גלענצענהייט זיין פער-וויסטען וואהנונג.

ביי דער יעצטיגער וונדערליכער צייט, אין וועלכע די עפענטליכע געטליכע האנד בעווייזט זיך אזוי וונדערבאר אין דער וועלטגעשיכטע און אין אונזער פאלקם-געשיכטע, איז צום בעוונדערען אז עס זאלען זיך געפינען מענשען מיט אזוינע פערשטומפטע מוחות און פערשטופטע הערצער, וועלכע זאלען האבען די פרעכהייט אויסצודריקען זיך צו פערקלענערען און צו צוברעקלען די גרויסע אידישע אוריגינעלע גאנצהייט, אין דעם מאמענט וועו איר בעווסטהייט איז אזוי פיל נויטיג צו אונזער גאנצער געשיכטליכע קאריערע. מיר מוזען ערקלערען די גאנצע קריגערישע מענשהייט אירע פליכטען געגען אונז... מיר האבען די מענשהייט פיעלעס געגעבען... מיר האבען אין דעם מענשליכען מאראל איין לעבענסקראפט אריינגעבלאזען... אין דעם עקסטראקט פון די גאנצע ציווילִיזירטע רעליגיעזיטעט לעבט אונזער גייסטליכער פערמעגען, מיר האבען גערעטעט די געזאמעלטע מענשהייט, אין איין זייט, פון די שקלא-פערישע, פינסטערע געצענדינעריי, און פון דער אנדערער זייט, פון די שוואכע בלוט-לאזיגע טויטע גאטלאזיגקייט. אונזער וונדערבארע ריין-געטליכע געשיכטע איז געווען און וועט פארבלייבען ד ע ר בסיס פון דעם ריינסטען מענשליכען גייסט, וואס די גאנצע מענשליכע אייִדעלקייט ווערט פון איר ענטוויקעלט...

און די פעלקער האבען אונז ענטגעגען געצאהלט זעהר העפליך, מיט בערויבען אונזער לאנד און אונז פון איר פארטרייבען, מיט פערבערענען און צושטערען אינזערע וונדערבארע הייליגטימליכקייטען, מיט שחיטות, מיט אכזריות, מיט שמאלענען און ברענען אויף די פלאמען פון די "אויטא-דע-פעס", [אוטו-דה-פה: שריפת יהודים בידי האינקוויזיציה] מיט געלע לאטעם, [בטלאי הצהוב] מיט נאכשרייען "העפ-העפ" אין די גאסען, [קריאות "הפ-הפ" – פרעות ביהודי גרמניה בשנת 1819] מיט שלאגען טשוועקעס אין אונזערע מוחות און מיט זייער נאך פיל מעשים טובים, אין די פארם אומגעפער, און מיט אלע פאלשע און אונמענשליכע בלבולים און אינ-טריגעס, אין דער זעלבער צייט וואס זיי דערקוויקען אלע זייערע גייסטער פון אונזער לעבעדיגען, הייליגען, לעבענס-קוואל, און גענייסען מיטען פולען מויל פון אונזערע גלענצענדע טעטיגקייטען.

און יעצט אז מען האלט שוין אין פלוג ביי דער ענדע, אז די שרעקליכע פעלקער-אונגערעכטיגקייט האט רואינירט אלעס גוטעס, און אלעס פרידליכעס, אין דער צייט וואס די ערד ציטערט און וואקעלט זיך דורך איהרע שווערע זינד, אין דער צייט וואס פעלקער-אידעען און מלכים-טראנען צושמעטערען זיך... אין דער צייט, וועו די מענשהייט האפט געהאלפען צו ווערען איין ישועת עולם דורך דעם בלוט פון דער יעצטיגער פירכטליכער מלחמה, אין דער צייט וואס די גרויזאמע מענשליכע שמערצען, האבען ערווועקט איין הייליגען פונק אין די הערצער, און עס טרוימט זיך אז דער צוקונפט נאך דער מלחמה וועט אין-אלגעמיין ברענגען א נייעם און א פיל שענערען לעבען ווי עס איז פ-יהער געווען; א לעבען פון ערליכקייט און גערעכטיגקייט, וואם ער וועט אין זיין מוסטערהאפטען אופן זיין ווערטה די אלע טייכען בלוט וואס עס איז צוליב אים פערגאסען געווארען.

איז דען ניט אין דער גרויזמאער און וונדער-הייליגער צייט פרוכטבאר גרויס אונזער חיוב מודיע צוזיין גאנצע מענשהייט, איבערהויפט די ציוויליזירטע קריגעריש פעלקער, אז אויב די עולה פון די עולות זאל פערבלייבען אויף זייער קארג, וועו זיי זאלען זיך ניט אבוואשען פון די רציחה, פון די גזילה וואס זיי האבען פערפירט, געגען אונז, מאכען זיי זיך אומגליקליך נאך מער ווי זיי שאפען אונז אומגליקען.

זיי שטעלען אריין אין קאן די גאנצע וועלט-אויסבעסערונגען, וועלכע עס ווערט געהאפט פון דער יעצטיגער פעלקער-מארד, און זיי מאכען דערמיט די גאנצע בלוט-פערגיסונג פאר איין פרוכטלאזע מערדעריי. דער הימעל-געשריי פון אונזער בערויבונג מוז אלעס איגנארירען און אין זייער לעבען ארויסרופען פון זיך זעלבסט די ערגסטע רעוועלירונגען.

אבער אין געגענטייל, וועו דער רעזולטאט פון דער מלחמה וועט ברענגען צוזאמען מיט אלע רעכטס-פערבעסערונגען אויך אונזער צוריקשטלונג, וועו די פעלקער וועלען דעם שרעקליכען פערברעכען פערריכטען, און אונז העלפען איינארדענען זיך מיט אונזער פולען לעבען און אונז אבגעבען אונזער לאנד, אונז לאזען און העלפען אונז שאפען אונזער מלוכה, לאזען אונז רוהיג בענייען און אויפבליהען אונזער אור-אלטען, רוהיגען, העלדישען, פרידליכען' מאטעריאלען און גייסטיגען, הייליגען און פראפאנען לעבען, דאן וועט די וועלט-שאנדע ארונ-טערגעהן פון מענשליכע געזעלשאפט, און וועט אין דער וועלט-דיפלאמאטיע געהערט ווערען מיט-זינגענדיק מיט זיינע זיסע הימעלשע טענער דער "קול

קול יעקב", [על פי בראשית כז, כב] מיט זיין אמת מיט זיין יושר וואם שטראמט ארויס פון די הייליגסטע קוועלען. דאן וועט ערשט די וועלט צוזאמען מיט אונז דערקענען וואס דאס איז א ערליכער פעלקער לעבען, - דאן וועט ערשט די פולע צופריידענהייט אויפ'ן מענשען קומען, אלס די פרוכט פון די צרות פון דיזען פירכטעליכען קריג.

מיר פון אונזער זייט קענען 'מקבל זיין דעם צוקונפטיגען גליק נור מיט אונזער גאנצקייט; מיט דער גאנצקייט פון אונזער אריגינעלער נשמה, וועלכע לאזט זיך ניט אויף קיין שום אופן צוטיילען אויף אזעלכע שטיקלעך ווי נאציאנאליטעט און רעליגעזיטעט. ערהאבענער פון די שפליטערען, איז די גרויסע שטארקייט פון דעם אלטען אייביגען, פעלזען-שטארקען ישראל סבא. [ישראל הזקן – כנסת ישראל]

ניט נור א פארריעטונג פון אידען איז די שמאל-הערציקייט פון די וואס ווילען צושפאלטען די גאנצקייט פון אונזער גלענצענדען לעבענסקראפט אויף שטיקלעך און אברייסען פון אים א חלק אהין אדער אהער, נור עס איז א פערריעטונג פון דער גאנצער מענשהייט, מיט די גרויסע האפנונג, אז אונזער הייליגע גערעכטיג-קייט וועט גוט פערשטאנען ווערען פון אלע פרעמדע און אייגינע מענשען, און די נארישע חלומות פון שפאלטען אונזערע כוחות וועלען אין גאנצען פערשוונדען ווערען און א קראפט פון גאנצקייט וועט אנפאנגען מיטען פולען מוט אונז צושטארקען, און מיר אלע צוזאמען, אלע נדחי ישראל מיטען פולען זין וועלען מיר טעטיג און קרעפטיג פאדערען אונזער גאנצע פאדערונג, און אונזער שטימע וועט געהערט ווערען אין אלע קרייזען צו דעם כבוד און גליק פון אלע פעלקער, און צו אונזער ערהאבעהייט און גליקליכקייט, און צו די גיכסטע אויפבויאונג פון אונזער הייליגע לאנד, אונזער פאלק, און אונזער ערהאבענעם הייליגען גייסט.

מיר בעטען די פרעזידענטען און גבאים מיטצוהעלפען דאס די ערקלערונג זאל פארגעלעזען ווערען פאר דעם עולם ש"ק[15] בהעל, ותך נאך קריאת התורה אין די שולען.

תרגום

גילוי דעת ע"ד הבגידה הלאומית מיתים אנחנו גלוי נגד כל קורעי הנשמה היהודית, נגד כל הרוצים לפורר את השלמות הנפלאה של היהודים והיהדות. רק יהדות שלמה אנחנו יודעים! לעג מר הוא כל הויכוח הזה אם קנינו הלאומי או הדתי הוא המקיים את תוכן חיינו. השלמות של "אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" לא תיפרד ולא תיחלק לעולם.

בכוח הקדוש של שלמות היהדות אנחנו מוחים נגד כל הבוגדים, המוסרים ודוברי ריק מכל המינים. בכוח הקדוש של שלמות כל אומתנו, בגופה ובנשמתה, תובעים אנחנו את תביעותינו השלמות מאת כל חברינו אחינו ומאת כל האנושיות התרבותית.

את גזלתנו אנחנו תובעים בשלמות. העולה, הצועקת שמים, מוכרחת להתקן כלה. ארצנו הקדושה, היקרה, מלאת ההדר והפלאות, גאותנו, זכות-אדם וערך-אדם שלנו, זכויותינו האזרחיות והלאומיות בכל הארצות, מוכרחות להחזר אלינו לגמרי, בלא פשרות בלא חניפות, - לגמרי בשלמות!

באה העת, שכל אלה שהרסו או שאבותיהם השתתפו בהריסת עמנו וארצנו יהיו מוכרחים לשוב מדרכם האיומה, ובתור תיקון למעוותם הנורא יהיו מוכרחים לתת לנו, בכל האפשרויות, את כל הנוחיות כדי לשוב ולבנות את בית יעקב הנהרס ולכונן במלוא ההדר את נוהו השומם.

ומה תמוה הוא, שבעת הנפלאה הזאת, שיד ד' מתראית בה באופן כל כך נפלא בדברי ימי העולם ובדברי ימי עמנו, ימצאו אנשים בעלי מוחות מטומטמים ולבבות ערלים כאלה, שתהיה להם החוצפה להביע דברים בכדי להקטין ולפרר את השלמות היהודית הגדולה המקורית, - בשעה שידיעתה כל כך נחוצה לכל מעמדנו ההסטורי.

אנחנו מחויבים ומוכרחים לבאר לכל האנושיות הלוחמת את חובותיה אלינו. אנחנו נתנו הרבה לאנושיות, הפחנו במוסר האנושי כח חיים, בתמציתה של כל הדתיות התרבותית חי רכושנו הרוחני, אנחנו הצלנו ומצילים את כל האנושיות, מצד אחד מהאליליות החשוכה העבדותית, ומצד אחר משכחת-אלהים החלשה, חסרת-הדם המתה. דברי ימינו הנפלאים, האלהיים לגמרי, הנם ויהיו תמיד הבסיס של הרוח האנושי היותר טהור שכל העדינות האנושית מתוכם היא מתפתחת. והעמים השיבו לנו כגמולנו יפה מאד: בגזול את אדמתנו, בגרש אותנו ממנה ובשריפת מקדשינו והריסתם, בשחיטות באכזריות, בחרוך להבות האוטו-דה-פה, בטלאים הצהובים, בקריאות "הפ, הפ" ברחובות, בהכאות מסמרות במוחותינו ועוד הרבה מאד מעשים טובים כאלה, ובכל מיני עלילות שוא ותואנות לא אנושיות, - באותה שעה שהם משיבים את כל רוחותיהם ממעין החיים החי הקדוש שלנו ונהנים במלוא הפה מפעולותינו הנהדרות.

ועתה, כאשר כבר עומדים כנראה בסוף המלחמה, כאשר רשעת העמים הנוראה החריבה כל טוב וכל שלום, בעת שהאדמה מזדעזעת ומתנודדת בחטאיה הכבדים, בעת שרעיונות עמים וכסאות מלכים מתפוצצים, בעת שהאנושיות מקוה להושע ישועת עולמים בדם המלחמה האיומה הזאת, בעת שהמכאובים האכזרים של האנושיות האירו ניצוץ קדוש בלבבות, והנן כחולמים שהעתיד של אחרי המלחמה יביא בכלל חיים חדשים הרבה יותר יפים מאשר היו מקודם, חיים של יושר וצדק, אשר במופתיותם יהיו שוים את כל נהרי הדם שנשפכו למענם, - האם אין עלינו, בשעה הנוראה הנפלאה והקדושה הזאת, חובה גדולה ונוראה להודיע לכל האנושיות, ביחוד לעמים התרבותיים הלוחמים, כי אם עולת העולות תשאר על קדקדם, אם לא יתרחצו מהרצח ומהגזל שעוללו לנו, הם עושים את עצמם אומללים עוד יותר ממה שהם ממיטים אסונות עלינו.

כי הם מעמידים אז בסכנה את כל תיקון העולם, המקווה מרציחת העמים הנוכחית, והם עושים בזה את כל שפיכות הדמים הזאת לרצחנות גסה חסרת כל תוצאות. צעקת חמסינו העולה השמימה מוכרחה לבטל את כל השאיפות האנושיות וממילא לחולל בחייהם את המהפכות היותר רעות.

אבל לעומת זה כאשר תוצאות המלחמה יביאו, יחד עם כל תיקוני הצדק, גם את שובנו והתכוננותנו אנו, כאשר העמים יתקנו את הפשע הנורא ויסייעו לנו להסתדר במלא חיינו וישיבו לנו את ארצנו ויתנו ויסייעו לנו לכונן את מלכותנו, יתנו לנו לחדש ולהפריח בשלוה את חיינו העתיקים, המקוריים,

השלוים, חיי הקודש והחול, חיי הרוח והחומר, חיי הגבורה והשלום, אז תסור חרפת העולם מהחברה האנושית. וכאשר במקהלת המדיניות העולמית ישמע "קולו של יעקב" בצליליו הנעימים השמימיים, באמיתו וביושרו הנובעים מהמקורות היותר קדושים, אך אז יכיר העולם, יחד אתנו, מהותם של חיי עמים ישרים, אך אז תבוא לאדם שביעת הרצון הגמורה בתור פרי צרותיה של המלחמה הנוראה הזאת.

מצדנו הננו יכולים לקבל את האושר העתיד רק בשלמותנו; בשלמותה של נשמתנו המקורית, שאינה ניתנת בשום אופן להחלק לנתחים כמו "לאומיות" ו"דתיות". נעלה מכל החלקים האלה הוא העוז האלהי הגדול של ישראל סבא, העתיק, הנצחי, החזק כחלמיש-צור.

צרות-הלב של אלה הרוצים לפורר לחלקים את שלמותו של כח חיינו המזהיר ולנתק ממנו חלק הנה וחלק הנה, - בגידה היא לא רק ליהודים כי אם לכל האנושיות. אמנם תקותנו גדולה, כי צדקתנו הקדושה תוכר היטב מכל אדם, בני-ברית ושאינם בני-ברית, וחלומות-ההבל של הפרדת כוחותינו יחלפו כליל וכח של שלמות יחל לעודדנו במלוא האומץ, וכולנו יחד, כל נדחי ישראל במלוא המובן, נתבע בפועל ובעוז את תביעתנו השלמה וקולנו ישמע בכל החוגים, לכבודם ולאשרם של כל העמים ולעילוינו ולאושרנו ולבנייתם המהירה של ארצנו הקדושה, עמנו ורוחנו הקדוש הנשא, העומד להיות לאור גויים ולישועת אפסי ארץ. אנו מבקשים מאת ראשי הקהלות והגבאים לסיע שגילוי הדעת הזה יקרא בקהל בבתי הכנסיות בש"ק[16] פ' בהעלותך אחרי קריאת התורה.

---

1. בעה"י - בעזרת השם יתברך
2. עזר"ת - השנה תרע"ז (1916/1917) - כתובה במילה "עזרת"
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. ע"ד - על דבר
5. שע"ת - שערי תורה (שם מוסד חינוך ביפו)
6. אה"ק - ארץ הקודש
7. לפ"ע - לפי ערך
8. ומ"מ - ומכל מקום
9. בל"נ - בלי נדר
10. ותו"צ - ותפילה וצדקה
11. ובעה"י - ובעזרת השם יתברך
12. ע"י - על ידי
13. וב"ה - וברוך השם
14. ב"ב - בני ביתו
15. ש"ק - שבת קודש
16. בש"ק - בשבת קודש

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתנא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ג מרחשוון תרע"ח - לונדון **נמען:** הלורד ליונל וולטר רוטשילד

ברכה על 'הצהרת בלפור', שרוטשילד היה 'הציר המבשר' שלה: 'הסכמתה העדינה של ממשלת בריטניה... להשיב לנו את ארץ אבותינו'. הרב קוק מאחל שיראה את מלוא התגשמותה. לבריטניה נפל הגורל 'להיות הראשונה בעבודת הקודש' של בניין העם בארצו.

עיקרי הדברים

- ברכה על הצהרת בלפור.
- זכות בריטניה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1] כ"ג מרחשון תרע"ח[2].

ברכה מציון ומקודש להאדון המרומם לארד ראטשילד [הלורד וולטר רוטשילד, שאליו הופנתה הצהרת בלפור] נ"י[3], שלו'[4] רב אדוני הנעלה, מרוב רגשי שמחתי על הסכמתה העדינה של ממשלת בריטניה, ירום הודה, על הגשמת תקותנו הלאומית, להשיב לנו את ארץ אבותינו אשר זכית אתה אדון יקר להיות הציר המבשר את הבשורה הטובה הזאת, אשר קבלת מאת הדרת המיניסתר הפנימי מר באלפאר. [הצהרת בלפור, ב']

[בנובמבר 1917 (ט"ז בחשון תרע"ח), נשלחה כמכתב משר החוץ הבריטי ארתור ג'יימס בלפור ללורד רוטשילד]

הנני לברך את כבודו מעומק לבבי בברכה נאמנה, שתחזקנה ידיו בעבודת הקודש של בנין עמנו על ארץ חמדתנו. והזכות הגדול הזה של בשורת ראשית הצעד של צמיחת קרן ישועת ישראל, יעמד לו לראות בקרוב את משאת נפשנו בהתמלאותה בכל כבודה והדרה, כי יושע יהודה וישראל ישכן לבטח על ארצו, ושבט אשור שבט מלכותנו [על פי תהלים מה, ז: "שבט מישר שבט מלכותך"] יהיה מעוז ומחסה לשלו'[5] עולמים לכל העמים, כדבר ד' הנאמן ביד נביאיו הקדושים, ולתפארת נצח לדורות עולם, לממלכת בריטניה, הגדולה והנאורה, אשר משמים נפל עליה הגורל, להיות הראשונה בעבודת הקודש הזאת של בנין גוי קדוש על אדמת הקודש.

ברגשי כבוד מאד כבירים, ובצפיית ישועה קרובה לגוי קו-קו ומבוסה, אשר בזאו נהרים ארצו. [ישעיהו יח, ב]

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. נ"י - נרו יאיר
4. שלו' - שלום
5. לשלו' - לשלום

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתנב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ז מרחשוון תרע"ח - לונדון **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

הצהרת הממשלה 'להקים ניר ישראל על אדמתו' הרהיבה רבבות. 'מה נפלאו תהלוכות עצת ה'' שהביאו אותו דווקא לאנגליה, 'מקום הריכוז לראשית הצעדים'. יש להתכונן 'בטוהר לב ובגבורת נפש' לגדולות. הלכה: אין לטייל במקום שיש בו חשש סכנה, אפילו רחוק - רק לפרנסה (מועד קטן יד, ירושלמי). אל יעזוב את השחיטה.

עיקרי הדברים

- תגובה להצהרת בלפור.
- השגחה שהביאה ללונדון.
- איסור טיול בסכנה.
- השחיטה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. כ"ז מ"ח תרע"ח[2].

שלו'[3] וברכת עולמים, אורה וישועה יחדו יהיו תמים לבני יקירי ומחמדי שליט"א[4], בני חביבי, ד' עמך, וחיל ועז יאזרך לאוי"ט[5].

תלי"ת[6] על החוה"ש[7] אשר עמנו פה, ועינינו צופיות לחסדי צור ישועתנו ב"ה שישמיענו מהרה ששון לבב מיקירינו אשר בארץ חמדה, שיגונן ויציל ימלט ויפלט אותם מכל אסון ופגע.

מפלאות תמים דעים ב"ה, אשר החלו להגלות בעולם והגיעו לחדור בתוך מאפלת העולם בברקי אורה בגילוי דעתה. של הממלכה פה להקים ניר ישראל על אדמתו, [הצהרת בלפור של ממשלת בריטניה, שניתנה כשלושה שבועות קודם לכן; "ניר" על פי מלכים א יא, לו] הן הרהיבו רבבות אלפי נפשות צופות לפתיחת מקורות חסד עליון לבית ישראל ולארץ ולדרים, וב"ה[8] שעודדו ג"כ[9] את נפשנו הכמהה. ואם כי עינינו נשואות בחרדה רבה וביחול וקיווי נמרץ, להקשיב קשב של בטחון ושמירה לכל נפשות עם ד' הנתונות בתוך מצרי רעש העולם ההולך והומה, בכ"ז[10] מלאי עוז הננו חשים את עצמנו, רכובי מרומים ומחוזקים בשגב רוממות קודש, ומדי יום יום נוסיף אומץ ובטחה על ישועה קרובה ואור חיים וטוהר עליון. אבטח, שבכל מרחבי ארץ עשתה הבשורה לפי ערך את רשמה התוכני המשוגב. ואם כי הרבה יש לעבוד ולקוות, להתפלל ולהתחנן ורחמין למיבעא על רזא דנה, [ולבקש רחמים על הסוד הזה (ארמית, על פי דניאל ב, יח)] שילך במסילת אור פדות וישע, הרי הנשמה מתנהרת, ושפעת רוח חיים חדשים עליזי קדש קדשים הולכת ומשתפכת על נשמתו הגדולה של גוי קדוש, שומר אמונים צופה וחוכה ישועה ואורה. ומה נפלאו תהלוכות עצת ד' שבשפלותנו זכרנו, וכאשר רצון קדשו הוא שנהיה נודדים בגולה עד יעבור זעם, [ישעיהו כו, כ] צדקה עשה עם אסיר תקוה מלא מרורות מהמית צער העולם והאומה הנאדרה בקודש, שהביאני למדינה זו, [לאנגליה, שבה נתקע הרב קוק בזמן המלחמה, ושבה ניתנה ההצהרה] מקום הריכוז לראשית הצעדים אשר

לאור הישע, ונודה לשמו על חסדיו הנאמנים, ונקוה כי מהרה יגלו אורים רבים ונהדרים וראו כל אפסי ארץ את מעשה ד' הגדול.

במנוחת לבב, בנפש שוקטה, ברעיון מטוהר ובשכל נזקק בזיקוק בחינת קושט ואמונה אומן, רוממה ומסולאה, נעמוד הכן להקשיב את קול ד' בכוח ילדי יום יום אשר יביע אומר המבשר צבא רב, [על פי תהלים יט, ג וסח, יב] ומהרה יכוננו לשמוח בשמחת גויינו להתהלל עם נחלתנו, במהרה במהרה בימינו בקרוב.

בכל לב אודך בני אהובי על כל דבריך במכתבך היקר המלא חמודות. התחזק והתאמץ והתכונן באיזור חיל, בטוהר לב ובגבורת נפש, לקראת הגדולות אשר נצפה שיפליא לעשות בהמון רחמיו אוזר ישראל משגבו ומושיעו בעת צרה. נושאי כלי ד' הברו, וכל מחזיקי עץ החיים [על פי משלי ג, יח] לתורה ולתעודה יחליפו כח ברוח נהרה, להרחיב דעה ולהגדיל תורה באור אמת וצדק, להפיח רוח חיי עולמים בקרב כל לבבות נשברות, ההולכות לקראת אור המרפא אשר מקרני שמש צדקת ד' יופיע. בטח תודיעני גם אתה את רשמיך ורשמי הגות לבב מיודעינו אנשי השם גבורי החיל ובעלי הדעה והרגש, שהרבה מאד תלוי פיתוח המצב בהכנתם והאזרם בגבורה ובטחון נאמן ונמרץ, המתעלה מכל פקפוקי דלות ורכרוכי לבב.

ע"ד[11] עצם ההליכה לטייל [על דבר טיול במקום שיש בו חשש סכנה, כגון שיט בים או טיול בהרים] במקום שיש אפילו חשש רחוק של סכנה ח"ו[12], כבר גליתי את דעתי כמדומה באיזה ממכתבנו, שאינה מהראוי. וע"פ[13] זה ישתוו הסוגיות דבבלי מו"ק[14] י"ד [מועד קטן יד] וירושלמי פ"ג ה"א, דבירושלמי אמר דרבי יהודה ס"ל[15] דאסור לפרש בים הגדול, ומחוורתא כפי הפ"מ[16] [כפירוש ה"פני משה" על הירושלמי] דמשום סכנה הוא, ולא כפי הק"ע [ולא כפירוש "קרבן העדה"] דתלי לה בדין שלשה ימים קודם לשבת, דעיקר חסר מן הספר, ובבבלי אמרינן דלשוט [לשוט בים לשם טיול] דהיינו לשם טיול לד"ה[17] אסור. וע"י[18] ההשואה של הסוגיות מבואר, דכל דבר שיש בו חשש סכנה, אע"פ[19] שמנהג העולם להכנס בכך לצרכן של בריות, אין היתר כ"א[20] לפרנסה, ולפי מה דקיי"ל[21] כרבנן גם להרוחה מותר, אבל לא לשם טיול בעלמא. ונראה לע"ד[22] דה"ה בכ"מ[23] שיש בו חשש סכנה, אפילו בדרך מיעוט ורחוק מאד. ודי ישמרך מכל פגע ותאושר בכ"ט[24] לאוי"ט.

ודאתאן עלה, לענין ברכה, אם נאמר שיש איסור בדבר הרי קיי"ל[25] בסי'[26] קצ"ו [שולחן ערוך אורח חיים קצו] באוכל דבר איסור אפי'[27] דרבנן אין מברכין עליו לא בתחילה ולא בסוף, ויש לחלק כמובן. ואמנם י"ל[28] ע"פ[29] דברי הגהת רעק"א[30] [הגהת רבי עקיבא איגר] שם, דבאוכל פת שאפאו בחלב בלא שינוי, אע"ג[31] דאסור לאכלו מדרבנן מפני התקלה, י"ל דלא חשיב איסור כ"כ[32], ובפרט לפי מש"כ[33] הפלתי [ספר "פלתי" לרבי יהונתן אייבשיץ] דיכול לחלקו לאנשים הרבה, ואע"ג[34] דאינו מחלקו מ"מ[35] הוי כדמאי, דאי בעי מפקיר נכסיה והוי עני וחזי לי' דמברכין עליו, וה"נ[36] כיון דמשום פרנסה והרוחה מותר אי בעי מכוין להרויח בזה והוי כדמאי, [והרי זה כדמאי, שמברכים עליו אף שאסור, משום שיכול להפקיר נכסיו ולהיות עני, ולעני מותר] וכל מקום שיש שום חזקת סכנה משמע דכו"ע[37] מודים, גם בני אשכנז דסי' רי"ט, והכל לפי הענין ואומד יפה.

אולי תוכל לסדר קונטרס כסדר הסוגיא דבר-פדא, לכלול בו כל הסגנון שאמרת, בין מה שהצעת מדברי קמאי ובתראי ושיטות פוסקים ומפרשים, בין מה שהעירות, אם לא יכבד הדבר עליך, יהיה לי לנחת בעז"ה[38] לראות דבריך מסומנים ומסודרים. כמדומה שידעת מאז כמה חביבה היא עלי מערכה לימודית כזאת שיש בה חכמה ומלאכה יחד, לסדר דברי חז"ל[39] וביאורי גדולי הדורות על שיטות מיוחדות, ובין הפרקים או בהקדמת הענין וסידורו להוסיף מה שכשרון החידוש משער בזה אצל כל הוגה דעה בתורה. ומי יתן והי'[40] זה דרך למודך לאגור על יד כתבים מסודרים כאלה, שיטה לבדה, נוסף על הזמן המיוחד ללימוד גפ"ת[41] [גמרא, פירוש רש"י ותוספות] ופוסקים ע"פ סדריהם.

ע"ד מצבך כעת נחכה מה יראנו ד' במסיבות הזמנים ואם היה מזדמן איזה מקום שתהי'[42] העבודה לפי הכבוד והכשרון, אז נראה להתישב בדבר בעה"י[43]. מה אתה עושה בענין השחיטה, ["שלשה דברים צריך תלמיד חכם ללמוד: כתב ושחיטה ומילה" (חולין ט)] ההנך עסוק בה לפרקים, אחר שסגלת לך את הצד האמנותי שבה ג"כ ב"ה, הנני מוצא לנכון לזרזך שלא תעזבנה. למודך ע"ד פרטי ענינים בקודש ובחול, זה זמן רב שלא הודעתני. ומה יקר הי'[44] לי אם תודיע לי כ"ז[45] בפרטיות.

ההופעה החדשה ע"ד מצבנו הכללי ויחושנו לאה"ק[46] העירה בי הרבה מחשבות חדשות-ישנות ועבודות רוחניות ומעשיות, אשר ניחל לתשועת ד' שילכו הלוך וצעד צעדים רבים למעלה למעלה. הבה נקוה לאור ישע ופדות, לאיזור גבורה וחן ושכל טוב ברוח טהור ונפש נכונה.

מפני הטרדות הרגילות והחדשות הנני כמוכרח לקצר כעת, ואצפה לחסדי צור ישראל וגואלו שישמחנו בקרוב בבשורות טובות, ממחמדי לבבנו בארץ חמדה ומכל עם ד' הגוי כולו ומכל יצוריו הנתונים בצרה וצוקה ומצפים להעזר בקרוב עזרה מקודש. חזק ואמץ כנה"י[47] ונפש אביך מצפה אשרך והצלחתך בכל עז ופאר קודש ביפעת תפארה בחדות לבב לאוי"ט,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. שלו' - שלום
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
6. תלי"ת - תודה לא-ל יתברך
7. החוה"ש - החיים והשלום
8. וב"ה - וברוך השם
9. ג"כ - גם כן
10. בכ"ז - בכל זאת
11. ע"ד - על דבר
12. ח"ו - חס ושלום
13. וע"פ - ועל פי
14. מו"ק - מועד קטן
15. ס"ל - סבירא ליה
16. הפ"מ - הפני משה (פירוש לירושלמי)

17. לד"ה – לדיבור המתחיל
18. וע"י – ועל ידי
19. אע"פ – אף על פי
20. כ"א – כי אם
21. דקיי"ל – דקיימא לן
22. לע"ד – לעניות דעתי
23. בכ"מ – בכמה מקומות
24. בכ"ט – בכל טוב
25. קיי"ל – קיימא לן
26. בסי' – בסימן
27. אפי' – אפילו
28. י"ל – יש לומר
29. ע"פ – על פי
30. רעק"א – רבי עקיבא איגר
31. אע"ג – אף על גב
32. כ"כ – כל כך
33. מש"כ – מה שכתב
34. ואע"ג – ואף על גב
35. מ"מ – מכל מקום
36. וה"נ – והכי נמי
37. דכו"ע – דכולי עלמא (שהכל מסכימים)
38. בעז"ה – בעזרת השם
39. חז"ל – חכמינו זכרונם לברכה
40. והי' – והיה
41. גפ"ת – גליל פתח תקוה (או: גבול פתח תקוה)
42. שתהי' – שתהיה
43. בעה"י – בעזרת השם יתברך
44. הי' – היה
45. כ"ז – כל זה
46. לאה"ק – לארץ הקודש
47. כנה"י – כנפשו היקרה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתנו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ו כסלו תרע"ח - לונדון **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

רושם הצהרת בלפור לא נמחק: יש בה יד ה' הטובה' ו'טבעת הגונה בשלשלת' המאורעות. אין ידיעות מהמשפחה בארץ, והרב קוק מציע לבן לנסות במברק.

עיקרי הדברים

- רושם ההצהרה.
- דאגה למשפחה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], ט"ו כסלו תרע"ח[2], לונדון.

בני מחמדי ויקירי שליט"א[3], שלו'[4] רב לך ולעוזריך וכא"ל[5].

תל"י[6] על החוה"ש[7] אשר עמנו פה, וכן עינינו נשואות ותלויות לרחמי שמים להודע בקרוב משלום יקירינו ומחמדי לבבנו באה"ק[8] אשר זה כביר נסתם מהם חזון, [שזה זמן רב לא נשמע מהם דבר, כי בזמן המלחמה נותק הקשר עם ארץ ישראל] יגונן מגן עוזנו עליהם ועלינו ועל כל עמו ב"י[9].

בטח קבלת את המכתב אשר הריצונו זה מקרוב, ואם אמנם כבר עברו ימים ושבועות מעת ההשמעות הטובה של ממשלת הארץ פה ע"ד[10] אה"ק[11], [הצהרת בלפור] אבל רושם התקוה והתרוממות הנפש ורגשי התודה בעוז קדשה לפנות למעלה, וממנה תוצאות ג"כ[12] לישר מסילות בסדרי דרך ארץ והאחוה המדינית, שהיא טבעת הגונה בחוליתה של השלשלת הגדולה [חוליה ראויה בשרשרת הגדולה] של מאורעות העולם הנפלאות, שעינינו רואות בהן בבהירות מוחלטה יד ד' הטובה על עמו ונחלתו, והופעת התחלת דרך מסילה לאור החיים והישע על כל יצוריו, - כל הרשמים הנשגבים הללו לא נמחקו ולא נתטשטשו מגלי הזמן של הימים הללו, שיום כשנה נחשב [שיום אחד שקול לשנה] בסדרי חיים רגילים, לפי ריבוי החליפות וצמיחת החדשות מידי יוצר וצר צורה רב מחולל כל ב"ה, אשר לו נתכנו עלילות ולישועתו קיוינו [ישעיהו כה, ט] וכל קוויו לעולם לא יכשלו. בטח תכתב לנו במוקדם האפשרי מכל אשר עמדך. ואולי תנסה להודע ע"י[13] דעפעש [על ידי מברק] משלו'[14] יקירינו שמה. אולי יחנן ד' ונשיג איזה ידיעה וגם תצמח להם ישועה שנוכל להמציא להם תמיכה בע"ה[15] כפי האפשרי.

והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות לך וליקירנו הר"א[16] קמחי וכא"ל שי'[17] ולכל ידידינו ודו"ש[18] כנה"י[19] ונפש אביך מצפה לתשועה,

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן

4. שלו' - שלום
5. וכא"ל - וכל אשר לו
6. תל"י - תודה לא-ל יתברך
7. החוה"ש - החיים והשלום
8. באה"ק - בארץ הקודש
9. ב"י - בני ישראל
10. ע"ד - על דבר
11. אה"ק - ארץ הקודש
12. ג"כ - גם כן
13. ע"י - על ידי
14. משלו' - משלום
15. בע"ה - בעזרת השם
16. הר"א - הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
17. שי' - שיחיה
18. ודו"ש - ודורש שלום
19. כנה"י - כנפשו היקרה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתנג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ד' חנוכה תרע"ח - לונדון **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

ככל שהמצב החדש מתרגל, 'החשבון הצלול' מראה יותר את הודו. הרב קוק מסכים שהרצי"ה יעבור מקום (לסנט גאלן), ומקווה שהשפעת ביקורם שם נשארה. על החובות לקמחי ולוויסבורד: הכסף הולך כעת לפיקוח נפש של המשפחה בארץ. שיתמיד בשחיטה.

עיקרי הדברים

- הצהרת בלפור - רושם מתמשך.
- מעבר הרצי"ה.
- חובות ופיקוח נפש.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], ד דחנוכה, תרע"ח[2] לונדון.

בני מחמדי [הרצי"ה, שנשאר בשווייץ] שליט"א[3], תל"י[4] על החוה"ש[5] אשר עמנו פה, והננו מחכים ומיחלים בצפי' גדולה לחסדי צור מעוזנו ב"ה, שימהר להשמיענו שמחות וגיל מכל עם ד' ומכל מחמדי נפשנו. אקוה שקבלת כבר את מכתבי, שהעירותי בו קצת ע"ד[6] הרושם שעשו על הנפשות המרגישות רגשי קודש הספונים בנפלאות ההווה הנוכחי [כיבוש ירושלים בידי הבריטים, ערב חנוכה תרע"ח] - מפלאות תמים דעים ב"ה בהתחלת התנוצצות קוי אורה וישועה, שהיא ראשית צמיחת הצדקה של בעל המלחמות, יתעלה שם כבודו לעדי עד. וכל שעה ושעה וכל יום ויום שהולך, והמצב המחודש נעשה יותר טבעי ויותר מורגל, החשבון הצלול מראה לנו יותר את הודו והדרו ואת החוסן והיקר העצור בגניזת טובו. ועינינו נשואות לאבינו שבשמים, שיסך באברתו [על פי תהלים צא, ד] על גוי קדוש היושב על אדמת הקודש כעת ועל יקירנו האהובים בתוכם וימלטם מכל רעה, ונזכה להתבשר מהם בקרוב בשורות טובות, ורגלי מבשר טוב משמיע ישועה [על פי ישעיהו נב, ז] ידלגו כאילות לבוא ולהופיע. אנא ד' הושיעה נא. הסכמתי נוטה לגמר דעתך ע"ד חילוף המקום. ותכתוב כל הפרטים מהנהגתך. אקוה שבמשך שבתך בק' זו שהיינו שרויים בתוכה [סנקט גאלן שבשווייץ, שבה שהה הרב קוק בשנה הראשונה למלחמה] פרק הגון של ימי גלותנו, שבכל אופן אחשוב שאיזה רשימה מהשפעת הידידות שלנו עם מספר מצויין מבני העדה, נשארה עכ"פ[7], שתוסיף ותמשיך ברוחך הטובה, לפחת את גחלת הקודש של אור ד' הגנוז בלבות בני אל חי, גם בהיותם נדחים בארצות שבים, ומלוכדים במלכודת הגלות המרה, בכ"ז[8] לבם ער ורוח ד' מפעם בקרבם, העלול להתעורר לטובה בכל עת ושעה מוכשרת.

מאהובנו הר"א[9] קמחי שי'[10] קבלתי זה כמה מכתב, ומתוך המון רב של טרדות עדיין הנני מעוכב מהשיבו עד כה. ואקוה בקרוב לקחת מועד לכתב לו בפרטיות. לעת עתה דרש נא בשלומו הטוב, ושלו'[11] צאצאיו היקרים, הקרובים כ"כ[12] לרוחי ולבי, יברכם ד' ויעודדם בכל טוב, ושילומים לטובה ישלם להם לשגבם ולחזקם לאוי"ט[13]. כמו כן תדר"ש[14] ידידנו הר"מ[15] ויסבורד, ותעירהו על הפלא שלא

קבלתי ממנו מכתב תשובה על מכתב ברכתי לכניסת השנה שהקדמתי. אולי הדבר נוגע לעיכוב הפרעון של חובו. בע"ה[16] שנוכל להחל עכ"פ את הפרעון ברצות ד'. וכיו"ב[17] חשבתי ג"כ[18] ע"ד חובו הגדול של ידידנו הרא"ק[19] נ"י[20].

אמנם מתוך מכתבו, שבו בקשנו שנבא על הוצאותיו, אם נמצא שישיבתנו פה אינה מקובלת, הבנתי שלפי עדינות רוחו ומצבו בע"ה הדבר רחוק מקפידא. ועד כמה שנוכל לקמץ הלא הדבר נוגע לפקו"נ[21] של מחמדינו שמה, בכל העת הכושר שיהיה אפשר לשלח שמה. ע"כ[22] הננו מעכבים לע"ע[23], ובצפיתנו נצפה שיחנינו השי"ת[24] לשלם לכל בעלי חובותינו ברחמיו.

תדרו"ש[25] כל אהובינו ודורשי שלומנו, מר קמחי הצעיר, הר' פאסוויג, מר לעוין, ואצ"ל[26] הר"מ קאליר, והצעיר ראזענשטיין, אביו הוא ת"ח[27] ויקר, ומבאי ביתנו בכל ש"ק[28] לסעודה שלישית.

אקוה שלא תעזוב את התלמדותך בהשחיטה, ותשתמש בה כראוי בע"ה, וד' יאמץ אותך בבריות גופא וכט"ס[29], בנהורא מעליא ורוממות קרן בכבוד. בטח תחליף מכתבים עם אהובינו שבניישאטל. תד"ש[30] באה"ר[31] בשמנו. וגם אני אקוה לכתוב להם בל"נ[32] ולהודותם על כל הטובה הכבוד והאהבה, אשר הראו לך כל משך ימי שבתך שמה.

את הכרטיס של ב"ט[33] קבלתי, ואקוה להשיב לו אי"ה[34]. איך הוא מצבו כעת, צר לי שהתקוה ע"ד עבודה ע"י[35] ד"ר[36] זלקינד עלתה בתוהו, כי נבלו עליו סמוך לצמיחתם.

בתקוה לקבל ממך בקרוב מכתב מפורט מכל וכל ממעמדך החדש, במקום מגורך כעת.

הנני חותם בברכת אה"ר[37] וצפית ישועת חומות וחיל, לראות בשמחת גויינו במהרה בימינו באור ישועה ההולך ואור עד נכון היום, אביך,

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. תל"י - תודה לא-ל יתברך
5. החוה"ש - החיים והשלום
6. ע"ד - על דבר
7. עכ"פ - על כל פנים
8. בכ"ז - בכל זאת
9. הר"א - הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
10. שי' - שיחיה
11. ושלו' - ושלום
12. כ"כ - כל כך
13. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
14. תדר"ש - תדרוש שלום
15. הר"מ - הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
16. בע"ה - בעזרת השם
17. וכיו"ב - וכיוצא בזה

18. ג"כ - גם כן
19. הרא"ק - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות א, ק (למשל: אברהם + קלונימוס) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
20. נ"י - נרו יאיר
21. לפקו"נ - לפיקוח נפש
22. ע"כ - על כן
23. לע"ע - לעת עתה
24. השי"ת - השם יתברך
25. תדרו"ש - תדרוש שלום
26. ואצ"ל - ואין צריך לומר
27. ת"ח - תלמידי חכמים
28. ש"ק - שבת קודש
29. וכט"ס - וכל טוב סלה
30. תד"ש - תדרוש שלום
31. באה"ר - באהבה רבה
32. בל"נ - בלי נדר
33. ב"ט - בשורות טובות
34. אי"ה - אם ירצה השם
35. ע"י - על ידי
36. ד"ר - דוקטור
37. אה"ר - אהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתעה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: פורים תרע"ח - לונדון **נמען:** ד"ר זאב יעבץ

מנהיגי 'אגודת ישראל' יצאו נגד הצהרת בלפור, 'להחשיך מילין נגד חזון הפלאות'. זו 'טינה ישנה' של כת 'המתחסדת בחסידות ארסית' שאינה סובלת חיים לאומיים בארץ, והעדיפה 'ללקט פירורים תחת שולחן אשכנז'. הרב קוק יכתוב להם בשלום, אף שאולי לא יועיל. אגודות 'מזרחי' לבדן לא ימשכו את רוב שומרי המצוות, שנבהלו מהצד החילוני של הציונות, ולכן יש לייסד אגודות 'דגל ירושלים' בקשר אחווה עם הציונות. יש לאחד את כולן, לייסד בתי מדרש גדולים ו'בית דין גדול כללי'.

עיקרי הדברים

- נגד עמדת 'אגודת ישראל'.
- מזרחי לבד אינו מספיק.
- 'דגל ירושלים'.
- בית דין גדול.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], יום קהילה לכל, [י"ג באדר, תענית אסתר: "שלושה עשר זמן קהילה לכל היא" (מגילה ב)] תרע"ח[2].

אורה ושמחה ששון ויקר לכבוד ידידי רב רחימאי הרב המאוה"ג[3] לממשלת התורה והחכמה, מאיר נתיבות תולדותנו [כינוי לזאב יעבץ, ההיסטוריון שכתב את "תולדות ישראל"] מו"ה[4] זאב יעבץ שליט"א[5], וכא"ל[6] שוי"ר[7]. אחדשה"ט[8] באה"ר[9].

יקרת מכתבו קבלתי כעת, והנני עדיין מלא דכאות לב [מלא צער ושבר לב] מפגיעתם של בני בית מאהבינו, [מן הפגיעה שפגעו בנו אנשים מקורבים לנו] המתימרים להיות מנהיגי "אגדת ישראל", [תנועת "אגודת ישראל", שהתנגדה אז לציונות] אשר לא ישימו אל לב למעשה ד' הנורא אשר הוא עושה בכל מערכות המאורעות על גוי ועל אדם יחד, להוציא על ידו לאור עולם את הצביון השלם של חיי האדם הכללי, האגוד וקשור בנצח ישראל, אשר לא ישקר ולא ינחם. ובלא חרדת לב, ובאפס התעמקות [ובלי שום התעמקות] חודרת ישיתו פיהם לדבר גבוהות [על פי תהלים עג, ט ושמואל א ב, ג] במרום ונשגב, להחשיך מילין [על פי איוב לח, ב: "מחשיך עצה במלין"] נגד חזון הפלאות אשר עינינו רואות על דבר צמיחת קרן הישועה, ההולכת וצומחת מני אז ע"י[10] קיבוץ נדחים אל הררי קודש, וכעת כבר הזרוע נטויה היא על כל העמים, [ישעיהו יד, כו; כוונתו להצהרת בלפור ולמלחמת העולם] ודבר אלהינו יקום לעולם.

ולענין מעשה, לכתוב להם מכתב בדברי שלו[11] ע"ז[12] כמובן הנני מוכן בע"ה[13], אף כי מסופקני אם יועיל, כי יש כאן יציאה מן הכח אל הפועל טינה ישנה שבלב, [שנאה ישנה] של כתה ידועה המתחסדת בחסידות ארסית [בחסידות מזויפת, שיש בה ארס] שאינה יכולה לסבול כל תנועה של חיים לאומיים ביחוד ביחש לישראל באי"י[14], וכל מה שעשו עד כה בזה היה כאלו כפאם... [כלומר: מה שעשו עד אז לטובת ארץ ישראל, עשו כמו בכפייה] וכאן מצא בע"ה מקום לגבות את חובו, להשליך נעל על תקות החיים [להשמיץ ולבזות את

התקווה (על פי תהלים ס, י: "על אדום אשליך נעלי")] על אדמת הקודש. והתוצאות מזה, החביבות עליהם היא השתקעות של גלות, ללקט במנוחה פרורים תחת שלחן אשכנז, [שאריות מתחת לשולחן של גרמניה] ועל יסודות של יראת שמים מזויפת כזאת, בונה היא המינות וההמרה המגועלה את קינה, [בונה לעצמה הכפירה והשמד המאוס את קינם] וביצי צפעוני כאלה מתבקעות [ישעיהו נט, ה] הן במשך זמן קטן, של דור דורים בערך.

והנה אע"פ[15] שלגבי אלה בעלי הקרנים, [האנשים התוקפניים] המכתב לא יועיל, בכ"ז[16] אנחנו צריכים לעשות את שלנו ולפתח בשלו[17]. ואולי יודע מר אדרעסתם [כתובתם] המדוייקה?

ועתה ע"ד[18] אגודות מזרחיות, [על דבר סניפים של תנועת "המזרחי"] זהו דבר נכבד מאד, אבל הגיתי הרבה בתעמולה זו, ובאתי לידי בירור כי ע"י אגודות של מזרחי לבדן לא נמשיך אלינו את הרוב הגדול של שלמי אמונים בישראל. הצד החילוני שבציונות, הטיל כ"כ[19] זועה, [הטיל אימה גדולה] ואולי גם לא שלא בצדק לגמרי, על המון רב תמימי לבב, עד שבשום אופן לא ישמע אצלם קולנו להיות נטפלים לאורגניזציה הציונית, [להצטרף להסתדרות הציונית] כדרך שהמזרחי מתנהג. ע"כ[20] זאת היא הצעתי כי לבד יסוד אגודות מזרחיות, נקרא בקול ליסד אגודות רבות, וגם כללית לדוגמה בשם "דגל ירושלים", [התנועה שהרב קוק ניסה להקים בשנים ההן, כתנועה דתית-לאומית מחוץ להסתדרות הציונית] או "ירושלים" שתהיינה מתיחסות ביחס של אחוה להציונות הכללית, אבל לא תהיה לענף של האורגניזציה שלה. ע"פ[21] תכונה זו יש תקוה להמשיך גם אותו החלק אשר לא ירצו בשום אופן להכנס להחוג הציוני, אפילו ע"י דגל המזרחי. וכשיוסדו אגודות כאלו, וגם כמה דאפשר אגודות מזרחיות חדשות, ראוי לרכז את כל הכוחות יחד, ולרומם בכל עוז את דגל הקודש, להופיע מאור ד' שביסוד אור התורה על חיי התנועה הלאומית כולה, באופן של רחבת דעה וגודל נפש, אשר לאור הטוהר שלה ישובו גם הנדחים והרחוקים להכיר את יסוד החיים של האומה הנפלאה, ההולך ומפעם בכל עוז מאור חי העולמים, מגן עזרנו וחרב גאותנו [דברים לג, כט] מעולם ועד עולם.

וכל האגודות המזרחיות, וכל האגודות השונות, אשר יתכנסו יחד לשם תחיית האומה והארץ, על יסוד הקודש האלהי, ראוי שיתאגדו יחד באיגוד כללי, לכונן את החיים החדשים הבאים לעמנו על ארץ חמדתנו, על יסוד הארת נשמת האומה, במקורה וטבעיותה הטהורה, ליסד בתי מדרש גדולים לחקרה של תורה בכל תעצומות עזה, לכל ענפיה וסעיפיה, לחלק את העבודה לעובדים מוכשרים לכל מקצע ומקצע, לדאג בעד הטפול של כל הידיעות העוזרות לברר את הידיעות התורניות בכל מקצועותיהן המעשיות והרוחניות, ליסד בית דין גדול כללי, ובתי דינים סעיפיים, [ובתי דין מקומיים] לכלכלת [לכלכל, לנהל] כל עניני הדת והחיים המעשיים בהתחברותם, לבצר את העבודה הספרותית על מוסד העז והאומץ של הרום העליון אשר להדרת הקודש, לשא עין ולב, על ההשפעה המחודשה של הזיקוק של הדעה האמונית הכללית בעולם, שתולד לידה חדשה ע"י הופעת אורן של ישראל, ותחת אשר אחרי השתברותה של האליליות הקדמוניה, [שקיעתה של עבודת האלילים העתיקה] יצאו הליכות אמוניות ודתות, [כוונתו לנצרות ולאסלאם] מעורבות עם הסיגים האליליים והכפרניים, מפני חולשת החיים אשר לאומתנו הקדושה בימים ההם, כעת יבאו ימים, וע"י[22] תחייתם של ישראל בארץ ד', יחודש הרוח, ורעיון אלהי עליון איתן ומזוקק יופיע מנאות יעקב, [מארץ ישראל, נאות יעקב (על פי איכה ב, ב)] לטהר את הרוח

הדתי, שבכל מלא עולם, ועמו יחד יטוהר הרוח הפרטי האישי והרוח החברתי של האדם, והדר הקודש של אור התורה האלהית, ופאר נשמת אלהים חיים המפעם בעם פלאות זה, יגלה ויראה בעוצם עזוז נוראותיו, ועל דור בנינו, בני החופש הקדוש והנשגב, ישוב ויופיע אור הזוהר של רוח הקודש בעזוז חילו, וסגולת הנבואה הנאמנה, בכל מפלאותיה ונצח הודה, ברעם גבורתה, ונועם חמדתה, תחל לסול מסילות [לסלול דרכים] בלב דור נאור וכביר לדבר שלום אמת, אל כל העמים תחת כל השמים.

וכל הגדולות הללו, הנם כנטף מן הים [כטיפה מן הים] לעומת החבוי לגוי קדוש בחיק העתיד. וכל אלה הלא מתרקמים הם ברקמי המסכת ההולכת ונארגת [בחוטי האריג ההולך ונוצר] כזאת לעינינו, בכל חשכת חמריותה. ואיך נעמוד מרחוק, ואיך לא נשא דע לסוד קדושים [ואיך לא נשא דעה (על פי איוב לו, ג) לסוד הקדושים] רב ונורא. ולשם כך באתי בבקשתי לכל העולם האמוני במכתב הכתוב ז'רגון [במכתב הכתוב ביידיש] ע"ד "דגל ירושלים".

וע"ד[23] ההצעה לפני הממשלות, הנני רואה בעניי, שבהוסד יסוד דגל כללי, על יסוד הקדש, ראוי שהמטרה הראשית תהיה דוקא מה שהיא התכונה האמיתית של האומה, מילוי מחסור הקודש, שכל הדאגות הפרטיות הנן רק טפלות אליה, והקודש הלאומי, אור חיי האמת של ישראל בצביונו, לא יקום ולא יהיה כ"א[24] בהבנותו בארצו, וזהו כל תשוקתו ומאוייו [משאלותיו] באמת. ומתוך אספקלריה זו [ומתוך ראייה זו] הוא רואה, כי כל מערכי חייו לא יאבו להצליח בכל פזורי גלויותיו, ואם יברק איזה אור כהה, יקום עד ארגיעה, [יעמוד רק רגע (על פי משלי יב, יט)] ואחריו תבא עוד חשכת עלטה יותר איומה, וגם אם יעמוד איזה משך זמן בתומו, יביא מהומה ומבוסה [מהומה ורמיסה (על פי ישעיהו כב, ה)] לרוח ישראל, וכל התכונה הרוחנית העצמית תתמוטט ותהפך למשחית, וההשחתה הזאת תחולל אח"כ[25] תחלואים רוחניים גדולים ונוראים, ששנאת ישראל תתבסס על ידם, והיתה לצרה כללית לכל האנושיות, ולדאבון לב, לכל יקירי רוח שבה בכלל, שמכל אלה אין תוצאה אחרת להנצל, כ"א הרפואה הרדיקלית של שיבת בנים לגבולם, [ירמיהו לא, טז] ברוח עוז של רוממות קודש.

והנה את פרטי טענותיהם איני יודע עדיין, ואין אני מכיר שום מוצא איך להשיג את המכתבים בצורתם, אולי יש להדרת כבודו ידיעה בזה בטח יודיעני. לכתב ספר מסודר פולמי [ספר פולמוס מסודר] קשה לי מאד, והמעצורים ג"כ[26] רבים. בכ"ז אקוה לעשות בזה איזה צעד בל"נ[27]. אבל תחילת כל צריכים לדעת פרטי דבריהם, והסיבות היסודיות שגרמו להם את הצעד הבלתי הגון הזה. והננו נתמכים בימין צדק צור ישראל וגואלו, ימין ד' רוממה ועושה חיל. [תהלים קיח, טז] ישמח ויעלז בימי הפורים הבעל"ט[28] על כל טוב, ועוד ינוב בשיבה דשן ורענן [תהלים צב, טו] לראות בשמחת גויינו להתהלל עם נחלתנו [על פי תהלים קו, ה] לאוי"ט[29], כנפשו האהובה והרוממה, ונפש עורגת תמיד לידידותו הנאמנה. המצפה לתשועת ד' הקרובה על עמו ונחלתו,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ. ב. שילוח מכתבי זה נתעכב עד אחר הפורים שעבר עלינו ב"ה בכ"ט[30], ואפריון אמטי למר על האי חורפא וחוליא דשדר לי בלישנא דחוכמתא אמרא וגדיא יאי ויאי, [והנני מגיש תודה לאדוני על החריפות והמתיקות]

ששלח לי בלשון חכמה, כבש וגדי נאים (ארמית; תודה על משלוח מנות ששלח לו בפורים)] ישר חיליה, ויפיש חיי סגי במלא חדותא, בירושלם קרתא דשופריא, [יישר כוחו, ויאריך חיים רבים מלאי שמחה, בירושלים עיר היופי] כרעותא דליביה, דמליא דכותא, [כרצון לבו, המלא זכות] וכברכתא וצלותא דרחימיה, דמוקיר יתיה לחדא, כסגיאות פורסניה.

הק' איה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. המאוה"ג - המאור הגדול
4. מו"ה - מורנו הרב
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. וכא"ל - וכל אשר לו
7. שוי"ר - שלום וישע רב
8. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9. באה"ר - באהבה רבה
10. ע"י - על ידי
11. שלו' - שלום
12. ע"ז - על זה
13. בע"ה - בעזרת השם
14. בא"י - בארץ ישראל
15. אע"פ - אף על פי
16. בכ"ז - בכל זאת
17. בשלו' - בשלום
18. ע"ד - על דבר
19. כ"כ - כל כך
20. ע"כ - על כן
21. ע"פ - על פי
22. וע"י - ועל ידי
23. וע"ד - ועל דבר
24. כ"א - כי אם
25. אח"כ - אחר כך
26. ג"כ - גם כן
27. בל"נ - בלי נדר
28. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
29. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
30. בכ"ט - בכל טוב